

NORGES HØYESTERETT

Den 26. juni 2014 avsa Høyesterett dom i

HR-2014-01359-A, (sak nr. 2014/514), straffesak, anke over dom,

Den offentlige påtalemyndighet

(statsadvokat Tormod Haugnes)

mot

A

B

C

(advokat John Christian Elden)

S T E M M E G I V N I N G :

- (1) Kst. dommer **Kaasen**: Saken gjelder vilkårene for domfellelse etter alkoholloven for skjenking uten bevilling, der det sentrale er forståelsen av begrepet "sluttet selskap" i alkoholloven § 8-9 fjerde ledd.
- (2) A, B og C ble ved forelegg av 14. februar 2013 av Rogaland politidistrikt hver ilagt en bot på 10 000 kroner for overtredelse av alkoholloven § 10-1 første ledd jf. § 8-9 første ledd nr. 3. I tillegg skulle nærmere angitte alkoholholdige drikkevarer inndras etter straffeloven § 35. Bakgrunnen var at de organiserte en fest der det ble servert alkohol i lokalene til Hell's Angels MC, uten at det var søkt om bevilling til slik servering. Foreleggene ble ikke vedtatt, og med foreleggene som tiltalebeslutninger ble saken brakt inn for Jæren tingrett for pådømmelse.
- (3) Ved Jæren tingretts dom av 18. oktober 2013 ble de tiltalte frifunnet, idet retten kom til at festen ble ansett som et "sluttet selskap". Påtalemyndigheten anket over bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet og lovanvendelsen til Gulating lagmannsrett, som i dom 13. februar 2014 under dissens opprettholdt frifinnelsen. Flertallet (én fagdommer og tre meddommere) tok ikke endelig stilling til om det var tale om et "sluttet selskap", men fant at det ikke forelå ansvarsbetingende uaktsomhet. Mindretallet (to

fagdommere og én meddommer) fant at festen ikke var et "sluttet selskap", og at de subjektive straffevilkår forelå.

- (4) Påtalemyndigheten har anket til Høyesterett over lovanvendelsen og spørsmålet om inndragning. Det hevdes at det faktum den samlede lagmannsrett legger til grunn, innebærer at den fest de tiltalte hadde deltatt i å organisere, ikke hadde karakter av "sluttet selskap", slik at festen krevde skjenkebevilling. Videre gjøres gjeldende at lagmannsretten har anvendt for mild aktsomhetsnorm når den anser de tiltalte for å ha opptrådt aktsomt.
- (5) *Jeg er kommet til at lagmannsrettens dom må oppheves.*
- (6) Lagmannsrettens mindretall og flertall var "i hovedsak" enige om sakens bakgrunn og "de sentrale elementer i hendelsesforløpet". Det faktum lagmannsretten har lagt til grunn, er beskrevet i mindretallets votum. Av mindretallets votum fremgår at de tiltalte sammen med en del andre, såkalte Crew-81 medlemmer av motorsykelklubben Hell's Angels, hadde bestemt seg for å arrangere en Halloween-fest i et lokale tilhørende klubben. Det heter videre i mindretallets votum at

"... invitasjon til festen skjedde via det som er blitt betegnet som en lukket side på Facebook, dvs en invitasjon som gikk ut til bestemte personer og som ikke var direkte tilgjengelig for andre. Ordningen var slik at hver av arrangørene hadde adgang til å invitere opp til 10 personer, og at disse igjen kunne invitere venner og bekjente av seg i tillegg. Dette skjedde ved at invitasjonen ble videresendt til aktuelle personer som kunne velge om de ville ta imot invitasjonen eller ikke. I utgangspunktet var det lagt opp til at hver enkelt person skulle bekrefte om de tok imot invitasjonen slik at dette ble registrert på en Facebook-liste, dvs en elektronisk liste som oppdaterte seg etter hvert som personer takket ja til invitasjonen eller ikke.

Tiltalte B har forklart at han hadde denne listen på sin mobiltelefon, men den har ikke på noe tidspunkt vært skrevet ut på papir eller forevist for politiet. B opplyste videre at han hadde mobiltelefonen i lommen da han sto ved inngangsdøren, men at det ikke var nødvendig for ham å kontrollere gjestene opp mot listen fordi han kjente eller gjenkjente samtlige gjester og derfor slapp dem inn."

- (7) Deretter uttaler mindretallet:

"Ut fra så vel de tiltaltes egne forklaringer som vitneforklaringer, finner disse dommerne det bevist at det til festen ankom en rekke personer som var blitt direkte invitert via den lukkede Facebook-siden. Dette var personer som arrangørene hadde god kjennskap til og/eller var venner med eller bekjente av. I tillegg har flere vitner forklart at de i sin tur ble invitert av personer som hadde fått invitasjonen i første omgang. Det er også vitner som har forklart at de igjen ble invitert av personer som var blitt invitert av disse igjen osv. I utgangspunktet skulle samtlige som takket ja til invitasjonen melde tilbake til arrangørene via Facebook at de ønsket å komme, slik at de kunne bli godkjent av arrangørene på forhånd. Disse dommerne finner det bevist at dette ikke skjedde i alle tilfeller. Ut fra de tiltaltes egne forklaringer og vitneforklaringer finner disse dommerne det bevist at slik 'godkjennelse' også kunne skje ved inngang."

- (8) Denne beskrivelse har flertallet som nevnt i hovedsak sluttet seg til.
- (9) Det første spørsmål er om det forhold som her er beskrevet, rammes av gjerningsbeskrivelsen i alkoholloven § 10-1 første ledd, som setter straff for den som forsettlig eller uaktsomt overtrer eller medvirker til å overtre blant annet § 8-9, hvis første og fjerde ledd lyder:

"Det er forbudt å drikke eller servere alkohol med mindre det foreligger bevilling til dette, og selv om dette skjer uten vederlag:

(...)

3. i forsamlingslokaler eller andre felleslokaler,

(...)

[...]

Forbudet mot drikking og servering av alkohol i lokaler som nevnt i nr. 2 og 3 gjelder [...] ikke når lokalet leies eller lånes ut til privatperson for en enkelt bestemt anledning til sluttet selskap, og utleier for øvrig ikke står for andre deler av arrangementet."

- (10) Det er etter lagmannsrettens bevisbedømmelse på det rene at det lokalet som ble benyttet, omfattes av bestemmelsens første ledd nr. 3, og at det ble drukket alkohol under festen. Dette er ikke bestridt av de tiltalte. Spørsmålet er om arrangementet var unntatt fra kravet om skjenkebevilling fordi det var et "sluttet selskap", jf. fjerde ledd.
- (11) Lagmannsretten frifant fordi skyldkravet i lovens § 10-1 første ledd uansett ikke ble ansett oppfylt, og flertallet tar ikke endelig standpunkt til om det forelå et "sluttet selskap". Jeg finner det hensiktsmessig å redegjøre for mitt syn på dette uttrykket først.
- (12) Uttrykket "sluttet selskap" peker etter mitt syn på at det må være en begrenset krets av personer som deltar i et felles arrangement initiert av en eller flere arrangører. En tilfeldig samling festdeltakere faller ikke inn under betegnelsen, heller ikke om festen er grundig organisert. Derimot kan det – med grunnlag i lovteksten – vanskelig stilles noe krav om at sammenkomsten har noe bestemt formål eller foranledning. En nærmere presisering av uttrykket lar seg imidlertid ikke lett utlede av lovteksten.
- (13) Den gjeldende § 8-9 ble endret ved lov 16. mai 1997 nr. 28. Departementet omtalte da uttrykket slik i Ot.prp. nr. 7 (1996–1997) side 124:
- "Med 'sluttet selskap' forstås en sluttet krets av bestemte (inviterte) personer som samles for en bestemt anledning, jf forøvrig Ot.prp.nr.31 (1988–1989) side 43. Kretsen må ikke være åpen for utenforstående. Det er ikke tilstrekkelig at man før skjenkingen begynner bare skriver seg på en liste eller kjøper billetter, selv om antall gjester er begrenset, jf Rt. 1975 side 76 og Rt. 198[3] side 566. Alkoholserving i forbindelse med bygdedans o l, som i utgangspunktet er åpent for alle, er således underlagt bevillingsplikt. Videre regnes ikke klubber o l med begrenset medlemskap i seg selv som sluttede selskap, jf Rt. 198[3] side 566, heller ikke vanlige medlemsmøter i foreninger. Det man tar sikte på er de tilfellene hvor privatpersoner ønsker å avvikle et privat arrangement i leide lokaler i stedet for å holde arrangementet hjemme."**
- (14) Ut over de to dommene som nevnes i proposisjonen, og som gir de holdepunkter som der nevnes, finnes det ikke høyesterettspraksis om tolkningen av "sluttet selskap".
- (15) Etter mitt syn gir den siterte uttalelsen gode holdepunkter for tolkningen. Generelt er kriteriene for hva som skal utgjøre et "sluttet selskap", relativt strenge: Selv et begrenset medlemskap i klubb og lignende er ikke tilstrekkelig.
- (16) Mer spesifikt fremgår det for det første at deltagelse i "selskapet" må baseres på invitasjon. Den kan imidlertid tenkes å være helt åpen – eksempelvis i form av en annonse. Derfor er det for det annet et krav at deltagerne tilhører en "sluttet krets av bestemte (...) personer", som "ikke [er] åpen for utenforstående".

- (17) I dette ligger at det må være mulig både i forkant av arrangementet og ved gjennomføringen å skille mellom personer som omfattes av invitasjonen, og dem som ikke gjør det. Det er i denne forbindelse ifølge de siterte forarbeidene uttrykkelig ikke tilstrekkelig at det eneste diskriminerende kriterium er en liste over deltagere. Den sluttede krets må følgelig defineres ved andre kriterier enn at deltagerne selv velger å ta imot en bredt anlagt invitasjon. Disse kriteriene må etter mitt syn forankres hos den som inviterer. Et tredje vilkår for at selskapet skal anses som "sluttet" må derfor være at kretsen av deltagerne defineres av arrangøren – eller i hvert fall godkjennes av denne. Dette vilkåret krever imidlertid en utdypning.
- (18) I forarbeidene til lovendringen i 1997 i Ot.prp. nr. 7 (1996–1997) side 109 fremheves at hensikten med forslaget om utvidelse av adgangen til bevillingsløs skjenking
- "... er å gi mulighet for privatpersoner til å avholde arrangementer i lokaler som leies for en enkelt anledning på samme måte som de ellers ville avholdt arrangementet hjemme hos seg selv, når dette f.eks på grunn av selskapets størrelse eller omgivelsene ikke er mulig eller ønskelig. Ved alkoholservering uten vederlag i eget hjem er man ikke underlagt de samme begrensninger som alkoholloven setter for innehavere av skjenkebevilling f.eks når det gjelder tidsinnskrenkninger for skjenking. En utvidelse av adgangen til bevillingsløs servering av alkohol i lokaler som leies for en enkelt bestemt anledning innebærer likeledes at alkoholovens skjenkebegrensninger ikke kommer til anvendelse. Dette er en naturlig følge av ønsket om å sidestille denne type arrangementer i leide lokaler med tilsvarende arrangementer i det private hjem."**
- (19) Departementet fremhever her – som i de ovenfor siterte spesielle motiver til endringen av § 8-9 – det "private aspekt" ved "sluttet selskap". Dette momentet er etter mitt syn egnet til å utdype de øvrige holdepunkter jeg mener forarbeidene gir for tolkningen av uttrykket: Kretsen av deltagere må være forhåndsdefinert eller godkjent av den som inviterer på en slik måte at det ville vært meningsfullt om arrangementet – bortsett fra på grunn av eksempelvis sin størrelse – hadde vært holdt på et privat sted, eksempelvis hjemme eller i en hage.
- (20) De nevnte kriterier – invitasjon, begrenset krets, begrensningen fastsatt av arrangøren etter kriterier som ville gi mening i en privat sammenheng – tilfredsstillende etter mitt syn viktige reelle hensyn: Grensen trekkes etter linjer som harmonerer med den alminnelige rettsbevissthet om nyting av alkohol i privat sammenheng, samtidig som kontrollhensynet og ønsket om å unngå omgørelser ivaretas.
- (21) Forsvareren har – uten å fremme det som selvstendig anførsel – gjort gjeldende at straff på grunnlag av overtredelse av alkoholloven § 8-9 første jf. fjerde ledd kan være i strid med lovkravet i Den europeiske menneskerettskonvensjon art. 7 nr. 1 og Grunnloven § 96 første ledd. Jeg kan ikke se det slik. Det er tale om en presiserende, ikke utvidende eller analogisk, anvendelse av en lovbestemmelse. Uttrykket "sluttet selskap" er – alene og sett i sammenheng med holdepunktene i forarbeidene – etter mitt syn tilstrekkelig klart.
- (22) Når de kriterier jeg her har redegjort for, skal anvendes på den foreliggende sak, fremstår det for meg som klart at vi ikke står overfor et "sluttet selskap". Invitasjonen til arrangementet var riktignok i utgangspunktet rettet til en begrenset krets ved at den var lagt på en lukket Facebook-side. Dette kan etter omstendighetene representere en begrenset krets. Den reelle begrensning var imidlertid beskjedne, siden hver av de inviterte kunne ta med seg venner, og disse kunne igjen ta med seg venner. Det er da ikke

tilstrekkelig at det var lagt opp til at de som ønsket å komme, skulle sette seg på en liste, eller at det ble foretatt en viss kontroll ved inngangen – kretsen av deltagere ble for ubestemt til å utgjøre et "sluttet selskap". Jeg viser til forarbeidenes tilslutning til rettspraksis som fastslår at det ikke er tilstrekkelig at man før skjenkingen begynner, skriver seg på en liste.

- (23) Påtalemyndigheten har som nevnt også anket over lagmannsrettens bedømmelse av skyldkravet under alkoholloven § 10-1 første ledd. Straffvilkåret er at de tiltalte uaktsomt har overtrådt skjenkeforbudet i § 8-9.
- (24) Lagmannsrettens flertall sier om dette at
- "... bedømmelsen av om det foreligger uaktsomt forhold, [må] sees i sammenheng med den mangel på presisjon som ligger nedfelt i straffbarhetsvilkåret 'sluttet selskap', særlig når tilfellet faller utenfor ordlydens kjerneområde. Utgangspunktet må tas i en så vidt mulig objektiv norm for forsvarlig opptreden på området det gjelder, men normens nærmere innhold er langt fra entydig. [...] Det som eventuelt særlig kan bebreides hver av de tiltalte er at de som medansvarlige arrangører ikke i forkant og underveis etablerte og fulgte opp etterprøvbare prosedyrer for å sikre at de gjester som faktisk ble sluppet inn på arrangementet var forhåndsinviterte og godkjente, og slik sett utgjorde en på forhånd bestemt avgrenset krets."**
- (25) Flertallet konkluderer med at det "viker [...] tilbake for å karakterisere handlemåten som ansvarsbetingende uaktsomhet i strafferettslig forstand".
- (26) Av dette fremkommer det etter mitt syn ikke klart hvilket forhold de tiltaltes mulige uaktsomhet gjelder. Det er intet i lagmannsrettens dom som antyder at de tiltalte ikke var klar over de faktiske forhold omkring invitasjonene og arrangementet slik disse anses bevist. Jeg oppfatter det derfor slik at temaet for lagmannsretten var mulig uaktsomhet med hensyn til hvilke vilkår som gjelder for å være fritatt fra krav om skjenkebevilling. Dette må bedømmes på grunnlag av straffeloven § 57 om rettsvillfarelse.
- (27) Den som handler på et område hvor det gjelder særskilte vilkår for virksomheten, må sette seg inn i de aktuelle reglene. Det skal ifølge sikker rettspraksis svært mye til for at uvitenhet om reglene eller deres innhold skal anses som unnskyldelig. Jeg finner det klart at lagmannsretten her har stilt for lave krav til de tiltaltes aktsomhet.
- (28) Med det resultat jeg er kommet til, har jeg ikke foranledning til å gå inn på påtalemyndighetens krav om inndragning. På bakgrunn av forsvarerens prosedyre for Høyesterett finner jeg imidlertid grunn til å bemerke at det ikke var noen feil at inndragningskravet ble behandlet av lagmannsretten til tross for at dette ikke var nevnt i anken, da det ved anke over bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet skal skje en fullstendig ny behandling i lagmannsretten, jf. straffeprosessloven § 331.
- (29) Lagmannsrettens dom med ankeforhandling må etter dette oppheves på grunn av feil i lovanvendelsen, jf. straffeprosessloven §§ 345 annet ledd og 347 første ledd.
- (30) Jeg stemmer for denne

D O M :

Lagmannsrettens dom med ankeforhandling oppheves.

- (31) Dommer **Bull:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.
- (32) Dommer **Tønder:** Likeså.
- (33) Dommer **Indreberg:** Likeså.
- (34) Dommer **Skoghøy:** Likeså.
- (35) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

Lagmannsrettens dom med ankeforhandling oppheves.

Riktig utskrift bekreftes: